

# Styrket læse-, skrive- og regne- indsats målrettet chauffører

Idéer til et styrket samarbejde mellem skoler og virksomheder inden for bus- og godstransport



Maj 2010

---

---

## **Mærsk Nielsen HR**

Jystrup Bygade 4  
4174 Jystrup  
Tlf. 35 13 22 77  
lizzie@maersk-nielsen.dk  
www.maersk-nielsen.dk

ISBN: 978-87-92324-13-9



## **TEKNOLOGISK INSTITUT**

Center for Arbejdsliv  
Gregersensvej 3  
2630 Taastrup  
Tlf. 72 20 26 20  
lene.wendelboe@teknologisk.dk  
arbejdsliv@teknologisk.dk  
www.teknologisk.dk

ISBN: 978-87-92237-21-7

Idékataloget er udarbejdet på vegne af  
Transportudvalget Uddannelsesråd (TUR)

---

## Indhold

Indhold.....	3
Indledning.....	5
Dialog mellem AMU-udbyder og virksomhed.....	6
<i>Samarbejde med jobcentre</i> .....	9
<i>Samarbejde med virksomheder</i> .....	9
Motivation til udvikling af de basale færdigheder.....	14
<i>Motivation hos virksomhedens medarbejdere</i> .....	14
Læse-, skrive- og regnetilbud til virksomheder og medarbejdere.....	16
<i>AMU-udbyderne har en række tilbud</i> .....	16
<i>Vurdering af færdigheder i dansk og matematik</i> .....	17
<i>Vejledning og tilbud efter vurdering af basale færdigheder</i> .....	19
<i>Tilbud om kombinerede AMU-FVU-forløb</i> .....	24
<i>Tilbud om andre muligheder for kombinerede forløb</i> .....	26
<i>Tilbud om sprogundervisning</i> .....	26
<i>Tekniske hjælpemidler til læsning og skrivning - på jobbet og i uddannelse</i> .....	27
<i>Evaluering af læse-, skrive- og regneindsatsen</i> .....	29
Kompetenceudvikling af lærerne.....	30



---

## Indledning

Formålet med dette idékatalog er at inspirere til, hvordan skoler kan styrke dialogen og samarbejdet med virksomheder og deres medarbejdere om læse-, skrive- og regnevanskeligheder.

Mange chauffører inden for bus- og godstransport har store udfordringer med at læse, skrive og regne på det niveau, der er behov for i virksomhederne. Det har konsekvens for både virksomheden og medarbejdere, fordi de manglende basale færdigheder påvirker den måde arbejdsopgaverne løses på. Desuden kan manglende læse-, skrive- og regnefærdigheder være en væsentlig barriere for faglig kompetenceudvikling gennem deltagelse i efteruddannelse.

Det er derfor vigtigt, at medarbejdernes basale færdigheder i dansk og matematik udvikles. Hos nogle medarbejdere skal motivationen findes i forhold til løsning af arbejdsopgaverne i virksomheden, mens andre i højere grad finder motivationen ved, at de oplever læse-, skrive- eller regneudfordringer i privatlivet.

AMU-udbydere har en vigtig opgave med at sætte læse-, skrive- og regnevanskeligheder på dagsordenen hos virksomhederne. Dette gælder både ved konsulentbesøg i virksomheden, og når medarbejderne deltager i efteruddannelse.

Skolerne skal informere virksomheder og deres medarbejdere om, hvilke muligheder der er for at afhjælpe vanskelighederne bl.a. gennem deltagelse i læse-, skrive- eller regneundervisning og ved anvendelse af hjælpemidler. Når medarbejdere deltager i efteruddannelse, skal skolerne kunne 'spotte', hvilke kursister der har læse-, skrive- eller regnevanskeligheder og give disse kursister relevante tilbud.

Et styrket samarbejde mellem skoler og virksomheder er derfor en væsentlig løftestang for at fremme, at flere chauffører får styrket deres basale færdigheder, og at flere deltager i efteruddannelse.

AMU-udbydere kan spille en helt central rolle i forhold til udvikling af de kortuddannede AMU-deltageres basale færdigheder i dansk og matematik. Omkring en tredjedel af de personer, der årligt deltager i arbejdsmarkedsuddannelser – svarende til 125.000 personer – har utilstrækkelige læsefærdigheder i varierende omfang.

Idékataloget indeholder fakta om og gode ideer til, hvilke tiltag AMU-udbydere kan tilbyde virksomheder og medarbejdere. Det handler bl.a. om vurdering af de basale færdigheder i dansk og matematik/regning, tilbud om Forberedende Voksenundervisning (FVU), kombinerede AMU- og FVU-forløb, ordblindeundervisning eller sprogundervisning samt tilbud om tekniske hjælpemidler til læsning og skrivning.

---

## Dialog mellem AMU-udbyder og virksomhed

### Hvorfor dialog?

Når en AMU-udbyder og en virksomhed går i dialog om kursisters/medarbejdernes udfordringer i forhold til læsning, skrivning og regning, kan de i fællesskab bidrage til, at kursisterne/medarbejderne:

- Tilegner sig de kompetencer, der formelt stilles til chauffører inden for bus- og godsområdet – på trods af eventuelle læse-, skrive- eller regnevanskeligheder
- Får hjælp til at gennemføre den faglige kompetenceudvikling, som de har behov for i forhold til jobudviklingen
- Får et langt højere udbytte af den faglige kompetenceudvikling, der gennemføres
- Tilegner sig de løbende informationer, som virksomhederne giver til medarbejderne
- Udfører arbejdet i overensstemmelse med de retningslinjer, som virksomhedsledelsen har fastlagt
- Yder en højere kvalitet i udførelse af arbejdsopgaverne

Dialogen kan også bidrage til at kursisterne/medarbejderne:

- Får tilbud om at deltage i en vurdering af deres basale færdigheder i dansk og/eller regning/matematik

- Får tilbud om at deltage i FVU, ordblindeundervisning, sprogundervisning eller anden form for dansk- eller regneundervisning.

Desuden kan dialogen bidrage til at få afdækket de konkrete læse-, skrive- og regneudfordringer på arbejdspladsen, således at skole og virksomhed i fællesskab kan tage initiativer, der kan afhjælpe medarbejderens udfordringer.

### FAKTA om manglende læse-, skrive- og regnefærdigheder

På nogle AMU-kurser inden for transportområdet er der mere end 50 % af kursisterne, der ikke består prøverne! I en del tilfælde hænger det sammen med kursisters manglende læse-, skrive- og/eller regnefærdigheder.

Skolernes samarbejde med bus- og godstransportvirksomheder skal styrkes, fordi chaufførerne i disse virksomheder løser en række arbejdsopgaver, der i større eller mindre grad kræver, at de kan læse, skrive eller regne. Det handler bl.a. om at kunne læse og forstå beskeder, manualer, regler og procedurebeskrivelser, og at kunne udfylde køreskiver og skriftligt kommunikere med kunderne. Ved godstransport er der

---

også brug for regnefærdigheder, når der skal beregnes vægt – og ved bustransport skal chaufførerne kunne udregne billetpris og udfærdige regnskaber over solgte billetter.

Voksne, der deltager i uddannelse eller efteruddannelse inden for chaufførområdet, har også brug for at kunne læse, skrive og regne, hvis de skal have det fulde udbytte af at deltage i uddannelsesforløbet. Ofte er det også nødvendigt at kunne læse, skrive eller regne, hvis den voksne skal bestå de prøver, der er knyttet til nogle af uddannelserne.

Det er meget vigtigt, at lærerne, der underviser på AMU, er opmærksomme på kursisternes læ-

se-, skrive- og regnefærdigheder. Hvis kursisterne i starten af uddannelsesforløbet deltager i en vurdering i deres basale færdigheder i dansk og regning/matematik, får faglærerne et godt grundlag for at støtte kursisterne i det videre forløb. Desuden kan kursisterne vejledes til at deltage i forskellige former for dansk- eller matematik-/regneundervisning, herunder f.eks. FVU, ordblindeundervisning eller sprogundervisning.

Skemaerne nedenfor og på næste side giver en oversigt over uddannelser og arbejdsopgaver, der kræver at chaufførerne har læse-, skrive- og regnefærdigheder.

### **Uddannelse, der kræver læse-, skrive- og regnefærdigheder**

Nogle af de arbejdsmarkedsuddannelser, som det kan være en udfordring for medarbejderne at få det fulde udbytte af, hvis de ikke har gode basale færdigheder, er f.eks.:

- Chaufføruddannelserne
- Obligatorisk efteruddannelse (EU)
- Certifikatkurser f.eks. til transport af farligt gods
- AMU-kurser i anvendelse af skannere og andre former for ny informationsteknologi

## Arbejdsopgaver, der kræver læse-, skrive- eller regnekompetencer

### Læsning anvendes når, chaufførerne skal:

- Anvende ny informationsteknologi
- Læse dagsplan for ruter og tidsplaner
- Læse informationer om ruteomlægninger
- Oplæse stednavne ved stoppesteder
- Læse og forstå køre- og hviletidsbestemmelser
- Læse og anvende køreskiver
- Læse og forstå vejledninger og håndbøger i zone- og billetsystem
- Læse og forstå manual til billetcomputer
- Læse og forstå manualer til andre former for elektronisk udstyr i bilerne/busserne, f.eks. mobilen, informationskærme, GPS og tanksystemer
- Læse og forstå færdselsloven samt andre gældende bestemmelser på transportområdet
- Læse og forstå nedskrevne regler og procedurebeskrivelser
- Læse og forstå kørselsanvisninger og køresedler
- Orienter sig i generelle informationer fra virksomheden, f.eks. informationer på opslagstavlen og på virksomhedens intranet
- Læse informationer fra virksomheden på informationskærme i virksomheden
- Læse og forstå informationer om farligt gods
- Orienter sig i arbejdsmiljøregler
- Læse og forstå instruktioner til forebyggelse af dårligt arbejdsmiljø

### Skrivning (stavning) anvendes når, chaufførerne skal:

- Udfylde køreskiver til overholdelse af køre- og hviletidsbestemmelser, f.eks. skrive årsager til ændringer og forsinkelser
- Anvende GPS - herunder indtaste stednavne
- Anvende forskellige former for informationsteknologi
- Udfylde skadesanmeldelser
- Kommunikere skriftligt med kunderne
- Indberette informationer om kundeforhold
- Udfylde kørselsrapporter
- Give skriftlige beskeder videre til kollegaer eller ledere
- Udfærdige bilag til regninger

### Regning anvendes når, chaufførerne skal:

- Udføre overslagsregning i forhold til en vurdering af, om en udregnet billetpris er korrekt
- Udfærdige regnskab over solgte billetter
- Vægtberegne ved påfyldning af benzin, fyringsolie m.m. på tankbilerne



---

## Samarbejde med jobcentre

En del ledige vælger hvert år at gå i gang med en uddannelse inden for transportområdet, f.eks. en chaufføruddannelse. Desværre er der en del af kursisterne, der ikke består prøverne på grund af manglende basale færdigheder.

I bedste fald betyder det et forlænget uddannelsesforløb. I værste fald betyder det, at den ledige ikke får chaufføruddannelsen, fordi jobcentret ikke ønsker – eller ser sig i stand til – at betale for et forlænget uddannelsesforløb.



Det kan være en rigtig god idé at starte dialogen mellem erhvervsskolen og jobcentret hhv. virksomheden om den voksnes læse-, skrive- og regnevanskeligheder, **inden** den ledige hhv. medarbejderen starter på uddannelse/efteruddannelse.

Det kan være til fordel for den ledige og jobcentret, at de har en god dialog om læse-, skrive- og regnefærdigheder, **inden** den ledige starter på et uddannelsesforløb. Hvis der er usikkerhed om den lediges basale færdigheder, kan jobcentret kontakte AMU-udbyderen for at få tilbud om, at den ledige deltager i en vurdering af sine basale færdigheder i dansk og regning/matematik.

På baggrund af resultatet kan der tages højde for den lediges eventuelle læse-, skrive- og/eller regnevanskeligheder i uddannelsen og den ledige kan tilbydes at deltage i forskellige former for dansk- eller regneundervisning.

## Samarbejde med virksomheder

Dialogen mellem en AMU-udbyder og en virksomhed om kursisternes/medarbejdernes læse-, skrive- og regnefærdigheder kan foregå på mange forskellige måder. Dialogen kan gennemføres som led i det sædvanlige samarbejde om medarbejdernes kompetenceudvikling, eller der kan arrangeres særlige møder, hvor der er specifikt fokus på læsning, skrivning og regning.

### Besøg i virksomheden

Skolen kan ved ethvert besøg om kompetenceudvikling i en virksomhed sætte medarbejdernes læse-, skrive- og regnekompetencer på dagsordenen. Både virksomheden og skolen har en interesse i, at medarbejderne får det størst mulige udbytte ud af at deltage i AMU.

Skolen kan på forhånd aftale med virksomheden, at temaet skal drøftes ved et kommende møde. Det kan være en god idé at lade tillidsrepræsentanten deltage i mødet, da denne ofte kan bidrage til at formidle eventuelle kommende initiativer til de øvrige medarbejdere.

---

Det kan være en fordel, hvis det ikke kun er en faglærer eller en virksomhedskonsulent, der deltager i mødet i virksomheden. Det er vigtigt, at der deltager en person, der har et godt kendskab til de læse-, skrive- og regneudfordringer, som chaufførerne møder i branchen, og som desuden har kendskab til mulighederne for test af læse-, skrive- og regnefærdigheder. Endelig er det vigtigt, at personen har kendskab til regler, rammer og økonomiske muligheder og tingelser for at deltage i FVU, ordblindvisning eller sprogundervisning.

Hvis skolen ikke selv har en medarbejder med ovennævnte kompetencer, kan det aftales med Voksenuddannelsescentret (VUC) – eller en anden udbyder af FVU, ordblindundervisning eller sprogundervisning - at der evt. deltager en lærer eller konsulent herfra i mødet med virksomheden.

I dialogen mellem skolen og virksomheden kan der sættes fokus på eventuelle læse-, skrive- og regneudfordringer i forbindelse med medarbejdernes deltagelse i uddannelse. Desuden kan der sættes fokus på de konkrete læse-, skrive- og/eller regneudfordringer, som chaufførerne støder på i forhold til udførelse af arbejdet.

### **Informationsmøde i virksomheden**

AMU-udbyderen kan afholde informationsmøde for virksomhedens medarbejdere om deres muligheder for at deltage i vurderinger af deres læse- og regne/matematikfærdigheder. Det er vigtigt at fortælle, hvordan vurderingen foregår, og hvordan deltagerne i vurderingen efterfølgende får information og vejledning om resultaterne.



Det kan være en god idé, at skolen medbringer informationsmaterialer om vurdering af basale færdigheder samt om mulighederne for at deltage i FVU, ordblindundervisning etc. ved besøget i virksomheden. Materialerne skal bl.a. indeholde informationer om de økonomiske betingelser for deltagelse.

Medarbejderne skal samtidigt informeres om deres muligheder for at deltage i FVU, ordblindundervisning og sprogundervisning.

Det er en god idé at lade virksomhedens tillidsrepræsentanter have en central rolle i informationsmødet, da disse kan medvirke til at motivere deres kollegaer til at få vurderet deres basale færdigheder og efterfølgende deltage i relevant undervisning.

### Fyraftensmøde for flere virksomheder

Skolen kan også arrangere fyraftensmøder for grupper af virksomheder og tillidsrepræsentanter. Dette kan f.eks. være brancherettede møder, hvor der desuden deltager repræsentanter for arbejdsgiver- og arbejdstagerorganisationer.



Det er en god idé at lade virksomhedens tillidsrepræsentanter have en central rolle i dialogen med erhvervsskolen – både når erhvervsskolen holder informationsmøder på den enkelte virksomhed, og når skolen inviterer til fyraftensmøder med deltagelse af flere virksomheder.



Vær opmærksom på, at det på nogle arbejdspladser er et tabu at have vanskeligheder med at læse, skrive og regne. Derfor kan der være modstand fra nogle af medarbejderne.

Fra skolerne kan der deltage såvel faglærere som FVU- og ordblindelærere. Faglærerne har et godt kendskab til arbejdspladserne og de læse-, skrive- og regneudfordringer, som medarbejderne møder. Faglærerne kan også fortælle om de

vanskeligheder, som nogle kursister har i forhold til gennemførelse af AMU.

FVU- og ordblindelærere kan informere om, hvordan vurderinger af læsefærdigheder samt færdigheder i regning/matematik gennemføres. De kan også fortælle om de muligheder, der er for at deltage i undervisning efterfølgende.

### Inddragelse af virksomhedens tillidsrepræsentanter

Tillidsrepræsentanter kan have en central rolle i forhold til at sætte fokus på udvikling af medarbejdernes læse-, skrive- og regnekompetencer. Derfor er det vigtigt, at tillidsrepræsentanterne bliver inddraget i dialogen mellem virksomhedsledelsen og skolen lige fra starten.

Manglende læse- og skrivefærdigheder er på mange arbejdspladser meget tabubelagt. Derfor er det meget vigtigt, at en medarbejderrepræsentant kan træde lidt foran og vise vejen for de medarbejdere, der ikke af sig selv sætter læse- og skriveudfordringerne på dagsordenen.

Tillidsrepræsentanter har mange forskellige opgaver, og der er typisk kun én eller ganske få tillidsrepræsentanter på en arbejdsplads, afhængig af hvor mange ansatte virksomheden har. Derfor kan det i nogle tilfælde være en god idé, at skolen opfordrer virksomheden og tillidsrepræsentanten til at udpege nøglepersoner på arbejdspladsen, der i samarbejde med tillidsre-

---

præsenteren kan fremme uddannelsesaktiviteter i virksomheden og dermed fungere som 'uddannelsesambassadører'. Sådanne nøglepersoner kan bl.a. bidrage til, at kollegaerne får informationer om deres muligheder for at få vurderet deres læse-, skrive- og regnefærdigheder samt om de efterfølgende muligheder for undervisning.

For at sikre, at virksomhedens ledere og tillidsrepræsentanter samt eventuelt andre nøglepersoner har kendskab til de forskellige muligheder for at styrke de basale færdigheder, kan skolerne tilbyde virksomheden et 'nøglepersonskursus'.

Det vil være oplagt, at kurset giver deltagerne mulighed for at få vurderet deres basale færdigheder. Det er meget lettere at informere og motivere medarbejdere og kollegaer, når man selv har prøvet vurderingen. Kurset bør desuden indeholde informationer om FVU, ordblindeundervisning og sprogundervisning.



Vær opmærksom på, at tillidsrepræsentanter og andre nøglemedarbejdere i høj grad kan bidrage til at bære ideen om læse-, skrive- og/eller regneundervisningen igennem over for kollegaerne. På den måde kan de fungere som 'uddannelsesambassadører'.



Pas på, at tillidsrepræsentanter og andre nøglepersoner ikke kommer til at overtage erhvervsskolens information og vejledning om uddannelse over for virksomhedens medarbejdere. De kan kun på et overordnet niveau have viden om forskellige uddannelsesmuligheder.



Det er en god idé, at skolerne tilbyder virksomheden et kursus, der kan 'klæde' ledere, tillidsrepræsentanter og andre nøglepersoner på til at kunne informere og motivere medarbejdere og kollegaer til at få styrket deres basale færdigheder.

---

### **Tillidsrepræsentanten opfanger behov hos kollegaer**

I en transportvirksomhed har tillidsrepræsentanten en central rolle, når chaufførkollegaerne skal motiveres til at deltage i uddannelse. Tillidsrepræsentanten opfanger behov for uddannelse hos kollegaerne, og han orienterer om mulighederne for at deltage i kurser.

Tillidsrepræsentanten kan bidrage til, at medarbejderne kan finde motivationen til at deltage i undervisning, og tillidsrepræsentanten hjælper de kollegaer, der har læse- og skriveproblemer med at udfylde tilmeldingspapirerne til uddannelse.

Tillidsmandens aktive indsats har ført til, at flere af virksomhedens chauffører har deltaget FVU. Interessen for at deltage har været så stor, at virksomheden løbende har tre medarbejdere ad gangen på kursus. Flere kan virksomheden ikke undvære. Virksomheden har i dag en intern venteliste, fordi søgningen til kurserne er større, end hvad virksomheden kan undvære af medarbejdere.

### **Tillidsrepræsentanten går foran**

Ledelsen i en stor fragtvirksomhed oplevede et stort behov for, at medarbejderne fik forbedret deres læse- og skrivefærdigheder. Da de talte med medarbejderne om muligheden for at deltage i FVU eller ordblindeundervisning, var der stor modstand blandt medarbejderne. "Er vi nu ikke gode nok", var medarbejderens reaktion.

Et par af virksomhedens tillidsrepræsentanter påbegyndte læse- og skriveundervisning. De kunne fortælle kollegaerne, at der var tale om en noget anden form for undervisning, end den de havde oplevet i folkeskolen. Dette var nok til at vende stemningen blandt kollegaerne, og der var nu flere, der ønskede at deltage i læse- og skriveundervisning.

## Motivation til udvikling af de basale færdigheder

### Motivation hos virksomhedens medarbejdere

Hvordan kan voksne medarbejdere finde motivationen til at udvikle deres basale færdigheder inden for læsning, skrivning og regning? Det er et spørgsmål, som såvel virksomhed som skoler må stille sig, når de vælger at sætte temaet på dagsordenen hos medarbejdere eller kursister.

For nogle er det udfordringerne i arbejdslivet, som giver motivationen – for andre er det problemer med at læse avisen eller hjælpe børnene med lektierne, som er afgørende.

I en udsendelse fra DR Undervisning fortæller chaufføren Tage om sine læse- og skriveudfordringer på arbejdspladsen, og hvad der fik ham til at få vurderet sine læsefærdigheder og derefter deltage i læseundervisning.

En stor del af de medarbejdere, der mangler basale færdigheder i dansk eller matematik, har dårlige oplevelser fra deres tid i folkeskolen. Det illustrerer Tages historie og det viser utallige andre historier. Derfor kan det være svært at finde motivation for at deltage i vurdering af basale færdigheder og efterfølgende dansk- eller regneundervisning. Vurdering giver mindelser

#### Tilskyndelse fra ledelsen – og konen!

Tage Petersen, chauffør hos Arla, var 56 år, da han efter tilskyndelse fra både ledelsen og sin kone mødte op for at blive testet i danskfærdigheder hos VUC. Nu fortryder han hverken testen eller den efterfølgende danskundervisning. Men det var med bekymring og lidt nervøsitet, at han mødte op til test. I folkeskolen følte han ikke, at lærerne støttede ham i timerne, og desuden oplevede han mobning fra andre i klassen.

Hele sit voksenliv har Tage følt sig flov over, at han havde svært ved at læse og skrive. Han skjulte det så godt han kunne ved at få hjælp fra sin kone. Når han skulle udfylde en kørselsrapport – f.eks. med ordene 'varen færdig' – eller give skriftlig besked om, at en kollega var kørt på værksted, så måtte han ringe til sin kone for at få hjælp til stavningen. Det endte med, at hun skrev en række små sedler til Tage med typiske beskeder – og dem tog han så med i lastbilen.

Da Tage skulle starte læsetesten kunne han slet ikke komme i gang, fordi han ikke forstod teksten. Så satte VUC straks ekstra kræfter ind. Det oplevede Tage som en god behandling og en god start på et test- og undervisningsforløb, der er endt med, at Tage er blevet meget bedre til at læse og skrive. Tage kan nu selv skrive og læse beskeder – og i øvrigt nyde en god bog i sin fritid.

Kilde: DR Undervisning: Læs – på livet løs, nr. 8

om eksamen – og undervisning giver mindelser om at skulle vende tilbage til skolebænken.

Mange oplever, at det stadig kan være tabubelagt at fortælle om læse-, skrive- eller regnevanskeligheder – og har samtidig ikke kendskab til de muligheder, der er for at få hjælp til at knække læse-, skrive- og/eller regnekoden.

Som tidligere nævnt kan motivationen til at fortælle om læse-, skrive- eller regnevanskeligheder og til at tilmelde sig tilbud næres af, at f.eks. tillidsrepræsentanter går foran og beretter om både gode oplevelser og stor nytte ved at få styrket deres basale færdigheder.

Motivationen kan også næres af, at AMU-udbydere fortæller virksomhedens medarbejdere, at læse- og regneundervisningen er tilrettelagt for voksne, og at den bygger på opgaver, som er relevant for løsningen af arbejdsopgaver på jobbet.

Det er erfaringen, at det kræver en ekstra indsats at motivere medarbejdere med læse-, skrive- og regneudfordringer til at deltage i vurdering af basale færdigheder og efterfølgende i FVU eller ordblindeundervisning.

### **Gevinst ved styrkelse af de basale færdigheder**

Når medarbejderne får udviklet deres kompetencer i dansk og regning/matematik, kan både

medarbejderne og virksomheden opleve det som en stor gevinst. Udbyttet kan bl.a. bestå i:

- Større arbejdsglæde og -tilfredshed blandt medarbejderne
- Øget selvværd, når det bliver lettere at løse arbejdsopgaverne
- Forbedring af det psykiske arbejdsmiljø
- Større motivation til at deltage i faglig efteruddannelse
- Større udbytte af deltagelse i faglig efteruddannelse
- Højere kvalitet i løsning af arbejdsopgaverne
- Færre fejl
- Tidsbesparelser
- Højere kundetilfredshed

#### **Motivation smitter!**

Det er stadig meget tabubelagt at have læse-, skrive- og regnevanskeligheder. Men når en medarbejder har deltaget på FVU, er der ofte flere medarbejdere, der tør efterfølgende, og deltagelse i FVU kan motivere til mere uddannelse.

“FVU kan være en døråbner – og motivere til at medarbejderne efterfølgende får mod på at deltage i et AMU-kursus. FVU kan være med til at få startet en god uddannelsesspiral og motivere til uddannelse” fortæller en virksomhedskonsulent fra en skole.

---

Ud over det udbytte, som medarbejderne oplever i arbejdssammenhænge, vil de fleste også opleve de øgede færdigheder i dansk og/eller regning/matematik som et gode i deres privatliv. Når medarbejdere først har deltaget i FVU, ord-

blindeundervisning eller sprogundervisning, vil det være lettere at finde motivationen til at deltage i andre former for undervisning, der har fokus på faglig kompetenceudvikling. Dermed kan læse- og skriveundervisning være med til at starte en god uddannelsesspiral.

## Læse-, skrive- og regnetilbud til virksomheder og medarbejdere

### AMU-udbyderne har en række tilbud

AMU-udbyderne har en række tilbud, som kan medvirke til at styrke de basale læse- og regne-færdigheder hos chaufførerne.

En vurdering af medarbejdernes basale færdigheder er selve indgangsvinklen til, at skolerne kan give virksomheden og deres chauffører relevante tilbud. Afhængig af resultatet af vurderingen, kan skolen derefter tilbyde chaufførerne, at de kan deltage i forberedende voksenundervisning i dansk eller matematik, i ordblindeundervisning eller sprogundervisning.

Skolerne kan selv gennemføre den forberedende voksenundervisning (FVU), eller de kan samarbejde med VUC, sprogskoler og andre uddannelsesudbydere.

#### FAKTA om økonomi ved vurdering og FVU

Det er gratis for virksomhedens medarbejdere at få vurderet deres basale færdigheder i dansk og matematik og at deltage i FVU og FVU-prøver.

Kortuddannede deltagere i FVU kan få Statens Voksenuddannelsesstøtte (SVU) under et FVU-forløb. SVU er på niveau med højeste dagpenge-sats.

Når skolerne gennemfører vurdering af basale færdigheder i dansk og matematik, FVU eller ordblindeundervisning, får de dækket udgifterne gennem et taxameter fra Undervisningsministeriet.

Taxametret består af en undervisningstakst samt en takst til fællesudgifter og bygningsudgifter. Herudover får skolerne et tillæg til administration.



Når virksomhedens medarbejdere deltager i faglig efteruddannelse, kan skolen tilbyde kurser med læse- og skrivevanskeligheder, at de ved hjælp af it-baserede værktøjer kan få hjælp til at læse og skrive.

## Vurdering af færdigheder i dansk og matematik

Skolen kan opfordre virksomhederne til, at de tilskynder medarbejderne til at deltage i en vurdering af deres færdigheder, f.eks. i forbindelse med at de skal deltage i faglig efteruddannelse.

Vurderingen baseres på Undervisningsministeriets vejledende læsetest og matematiktest for voksne. Hver af de to test tager ca. 30 minutter. Hertil kommer tid til introduktion og den tid, der skal bruges på, at medarbejderen får en tilbagemelding og vejledning på resultatet fra en af skolens lærere eller vejledere.

### FAKTA om tilbud til AMU-kursister

Deltagere i arbejdsmarkedsuddannelse, enkeltfag optaget i en fælles kompetencebeskrivelse eller individuel kompetencevurdering skal have mulighed for at få vurderet deres basale færdigheder i læsning, skrivning og regning eller matematik.

I tilknytning til vurderingen er uddannelsesstederne forpligtede til at tilbyde deltageren vejledning om relevante undervisnings- og uddannelses tilbud.

### FAKTA om Vejledende Læsetest og Vejledende Matematiktest for Voksne

Vejledende Læsetest og Vejledende Matematiktest består begge af tre deltest.

Der er udarbejdet vejledninger til både læse- og matematiktesten. Der eksisterer både en papirversion af testene og en CD med en digital udgave af testene.

Det er den samme test, der anvendes til vurdering af basale færdigheder i AMU, og som anvendes i forbindelse med optagelse til FVU. Læse- og/eller Matematiktesten er obligatorisk i forbindelse med FVU.

Vurderingen af medarbejdernes basale færdigheder og den efterfølgende vejledning om resultatet kan foregå på arbejdspladsen, eller den kan foregå på skolen.

Resultatet af en vurdering er altid medarbejderens. Arbejdsgiveren kan ikke kræve at se resultatet. Besvarelsen kan dog ikke være anonym i forhold til læreren. Det er vigtigt, at læreren ved, hvem der har besvaret, så der efterfølgende kan være en dialog med medarbejderne om resultatet af vurderingen - og kan gives en vejledning til relevant uddannelses tilbud.



Pas på ikke at love virksomheden, at de kan se resultatet af medarbejderens vurdering af læsefærdigheder eller færdigheder i regning/matematik. Resultatet er medarbejderens/kursistens.

Det kan være en fordel, at skolen aftaler med virksomheden, at vurderingen af medarbejdernes færdigheder gennemføres **før** kursusdeltagelse. Det giver mulighed for, at læreren kan tage højde for medarbejdernes læse- skrive- og/eller regnevanskeligheder i tilrettelæggelsen af undervisningsforløbet, og evt. sørge for at fremskaffe læse-, skrive- og regneunderstøttende hjælpemidler til brug i undervisningsforløbet.



Hvis en stor gruppe medarbejdere fra en arbejdsplads deltager i vurderinger, kan det evt. aftales med ledelse og tillidsrepræsentant, at virksomheden får en anonymiseret oversigt over, hvor mange medarbejdere, der har behov for FVU eller ordblindeundervisning.

På baggrund heraf kan virksomheden give medarbejderne et tilbud om undervisning, der f.eks. kan foregå på virksomheden i arbejdstiden.

### Fra ufaglært til faglært – vurdering af læsefærdigheder første skridt på vejen

“Vurdering af dansk færdigheder kan være første skridt på vejen mod at blive faglært for mange ufaglært”, fortæller en af de skoler, som udbyder kurser og uddannelse inden for transportområdet. For øjeblikket er 50-60 ufaglærte chauffører i gang med chaufføruddannelsen på skolen. Inden de startede på uddannelsen deltog de i kompetencevurderinger og vurdering af deres basale færdigheder i dansk. Omkring 10 af deltagerne havde vanskeligt ved at læse og skrive dansk, og de gik i gang med FVU-forløb på VUC, inden de påbegyndte chaufføruddannelsen.

En anden skole fortæller om en offentlig renoveringsvirksomhed, som vil blive udliciteret i fremtiden. Her har virksomheden tilbudt chaufførerne en meritafklaring med henblik på at blive uddannet til faglærte chauffører. Også her er der som del af forløbet indgået en vurdering af medarbejdernes basale færdigheder. Der vil til næste år blive udlært 40-50 chauffører i virksomheden.

Hvis det ikke er muligt at gennemføre vurderingen før kursusstart, kan vurderingen alternativt tilbydes medarbejderne/kursisterne først i kursusforløbet – gerne i løbet af den første undervisningsdag, og hvis muligt i det lokale, hvor undervisningen gennemføres. Kursister, der ønsker at deltage i vurderingen (dansk og/eller matematiktest), arbejder med

denne, mens de øvrige kursister arbejder med opgaver, der relaterer sig til AMU-kurset.

På nogle skoler har man forsøgt sig med at lave en fleksibel løsning, hvor en 'test-lærer' møder op i første time med et rullebord med bærbare computere, hvorefter der gennemføres en vurdering på PC blandt de kursister, som er interesserede i at få testet deres færdigheder i dansk og matematik.

#### **Virksomheder stiller krav om danskfaglige læse- og skrive-færdigheder**

Blandt nogle transportvirksomheder er der stor bevågenhed om, at læse- og skrivekompetencer er vigtige for udførelsen af jobbet som chauffør.

En af disse virksomheder arbejder bevidst med dette og har bl.a. valgt at teste alle nye medarbejdere i deres danskfaglige læse- og skrivefærdigheder, samt i deres engelskkompetencer. Resultatet af testen vil være afgørende for, om ansøgerne kan få et job som chauffør hos virksomheden efterfølgende.



AMU-udbyderen og virksomheden skal være opmærksomme på, at chaufførerne ikke må deltage i vurderinger af basale færdigheder og efterfølgende undervisningstilbud som en del af deres hviletid.

## **Vejledning og tilbud efter vurdering af basale færdigheder**

Når medarbejdernes læse-, skrive- og regnekompetencer er vurderet, skal medarbejderne tilbydes vejledning om relevante undervisningstilbud. Skolen skal vejlede om, hvilket tilbud der er relevant for medarbejderen – dvs. om FVU er det rette tilbud til medarbejderen, eller om medarbejderen måske snarere har behov for sprogundervisning, ordblindeundervisning eller slet ikke har behov for nogen af delene.

#### **FAKTA om ordblinde-undervisning**

Ordblindeundervisning for voksne er en særligt tilrettelagt undervisning, der har til formål at afhjælpe eller begrænse deltagerens læse- og skrivevanskeligheder.

Undervisningen foregår typisk på små hold med 2-6 deltagere, men den kan også foregå som eneundervisning.

### FAKTA om resultater af vurdering af basale færdigheder i dansk

Netværkslokomotivet har opsamlet erfaringerne med at gennemføre vurdering af basale færdigheder i dansk i en række virksomheder. Disse erfaringer viser, at:

- Ca. 5 % bør henvises til test for ordblindhed og behov for sprogundervisning
- Ca. 44 % vil have gavn af FVU i dansk
- Ca. 25 % vil have gavn af FVU i dansk med særlig fokus på stavning
- Ca. 26 % ikke har behov for FVU, men kan tilbydes undervisning på højere niveau

Kilde: Netværkslokomotivet

Resultaterne af vurderingen kan desuden bruges til at vurdere behov for særlige læse-, skrive- eller regneunderstøttende foranstaltninger i forbindelse med medarbejdernes deltagelse i AMU-undervisning. Skolen har f.eks. mulighed for at vejlede og tilbyde medarbejderne hjælpemidler, som de kan benytte i undervisningen.

Nogle skoler har også mulighed for at tilbyde supplerende undervisning undervejs i uddannelsesforløbet i skolens ord- og regneværksted. Undervisningen vil ofte fungere som supplement til den undervisning, der ellers gennemføres, og vil være fagrettet. En af fordelene ved at benyt-

te disse tilbud er, at lærerkræfterne typisk vil kende til teorien, som kursisterne skal igennem, og de kan derfor koble danskundervisning med det konkrete faglige indhold i kurset. Det kan variere fra skole til skole, hvordan den supplerende undervisning er organiseret; nogle skoler arbejder med at etablere et læringsværksted, andre giver tilbud via deres vejledningscenter.

### Afklaringsforløb via læringsværkstedet

En skole med meget stor aktivitet på transportområdet har igangsat et 5-dages afklaringsforløb, hvor de via deres e-læringssystem kan afklare kursisterne i en form for 'læringsværksted'. Afklaringsforløbet skal afdække, om kursisten:

- Straks kan gå i gang med uddannelsen
- Skal videre på et 10-ugers forløb, hvor de bl.a. får tilegnet sig de dansksproglige kompetencer, der skal til for at gennemføre uddannelsen
- IKKE skal starte på uddannelsen, fordi skolen vurderer, at han/hun ikke har nogen reelle chancer for at gennemføre uddannelsen.

Kursisterne tilbydes at starte på et læringsforløb i læringsværkstedet, inden selve AMU-kurset, når det synes relevant. Skolen ønsker med undervisningen i læringsværkstedet at flere kursister får de fornødne kompetencer til at komme igennem arbejdsmarkedsuddannelserne.

### Store fordele ved ord- og regneværksted

En AMU-udbyder inden for transportområdet har gode erfaringer med at supplere AMU-undervisningen med tilbud fra centrets ord- og regneværksted, når det drejer sig om AMU-kursister med læse- og skrivevanskeligheder.

*”Størsteparten af de kursister, som har været forbi værkstedet, består efterfølgende prøverne!”* fortæller en af underviserne fra ord- og regneværkstedet.

En af styrkerne ved ord- og regneværkstedet er netop, at det der tilbydes er supplerende undervisning; en undervisning, som er fagrettet og som supplerer den undervisning, der ellers gennemføres. Lærerkræfterne på værkstedet kender til teorien, som kursisterne er igennem og kan koble danskundervisning med det konkrete faglige indhold i kurset. Fordelen er også, at ord- og regneværkstedet er et fleksibelt tilbud; der kan ydes hjælp før og under et uddannelsesforløb. Og så er værkstedet fysisk beliggende på skolen.

Sammenlignet med almindelig undervisning er undervisningsformen også anderledes; der er ekstra tid til fordybelse – og der er ro og støtte fra en lærer.

*”Det tager længere tid for kursisterne at gennemføre et kursus, hvis de tilknyttes ord- og regneværkstedet. Men så er der til gengæld stor sandsynlighed for, at kursisterne består eksamen [certifikat-prøve] efterfølgende,”* fortæller en af underviserne fra ord- og regneværkstedet.

### Ikke ’noget galt med’ underviserne

Brugen af ord- og regneværkstedet har også haft betydning for underviserne. Der har tidligere været en del kursister, som er dumpet til kursernes teoridel – og lærerne har måske haft oplevelsen af, at det var dem, der var noget galt med. At de ikke var dygtige nok som undervisere. Men efterhånden som der er kommet et samspil i gang med ord- og regneværkstedet, og lærerne har oplevet, at der er gode erfaringer med det – eleverne består efterfølgende teoriprøven – er lærerne blevet mere positive over for værkstedet. De har nu forstået, at det ikke er deres undervisning, der er noget galt med, men at der er behov for kvalificeret hjælp til læse-, skrive- og regneudfordringer. Dialog og konkrete erfaringer med samspil mellem undervisere og værksted har således banet vejen for succes på TURs område.

## Tilbud om FVU

Hvis vurderingen viser, at det ville være relevant for medarbejderen at deltage i FVU, er det vigtigt, at virksomheden har viljen til at lade medarbejderne deltage heri. Inden der gennemføres vurdering af medarbejdernes læse-, skrive- og regnekompetencer, er det derfor en god ide at aftale med virksomheden, at medarbejderne efterfølgende har mulighed for at deltage i uddannelsesaktiviteter – som f.eks. FVU – hvis der er behov for det.

### FAKTA om FVU

Formålet med FVU er at give voksne mulighed for at forbedre og supplere deres grundlæggende færdigheder. FVU består af to fag:

1. Læsning, stavning og skriftlig fremstilling (FVU-læsning).
2. Talforståelse, regning og basale matematiske begreber (FVU-matematik).

Begge fag er opdelt i trin og afsluttes med et niveau svarende til almen voksenuddannelse trin 1. Efter hvert trin er der mulighed for at aflægge en prøve. Det er gratis at deltage i undervisningen.

FVU udbydes af VUC, og VUC kan desuden indgå en aftale (driftsoverenskomst) med en række institutioner om at udbyde FVU. Det drejer sig f.eks. om erhvervsskoler, AMU-centre, daghøjskoler, produktionskoler og folkeoplysende foreninger. FVU er målrettet voksne med læse-, skrive- og regnevan-skeligheder, mens der findes andre tilbud til ordblindede voksne samt til flygtninge og indvandrere.

Hvis vurderingen af medarbejdernes læse-, skrive- og regnefærdigheder viser, at medarbejderen vil have gavn af at deltage i FVU, kan det være en god ide, hvis skolen medvirker til at medarbejderne hurtigt tilbydes FVU. Skolen kan bl.a. hjælpe med at undersøge, hvornår der udbydes et relevant FVU-forløb – og/eller evt. hjælpe med at etablere kontakt til VUC eller andre FVU-udbydere.

### Stort behov for FVU

”Vi er blevet meget overraskede over, hvor stort et behov der er for FVU på arbejdspladserne. Mellem 50-81 % har brug for enten dansk eller regning på de virksomheder, vi har testet.”

Kilde: Netværkslokomotivet, nyhedsbrev april 2009 – nr. 21

### FAKTA om deltagelse i FVU

- 26.400 kursister deltager i FVU i undervisningsåret 2006/07. Det er en stigning på 18 % i forhold til 2004/05
- 21.400 af kursisterne deltager i læsning
- 2/3 af kursisterne er kvinder
- Næsten 25 % er mellem 18 og 24 år
- Knap 1/3 består en prøve, mens 40 % vælger ikke at aflægge prøve
- 60 % af kursisterne har folkeskolen som højest fuldførte uddannelse

Kilde: Undervisningsministeriets hjemmeside

### At finde tid til FVU inden for arbejdstiden

At kombinere arbejde og deltagelse i kurser er ofte en udfordring for chauffører inden for godstransport, hvor dagligdagen kan være præget af uforudsete transportforhold, kødannelse og andre forsinkelser. Det kan være vanskeligt at forudsæ, hvor lang tid en transportopgave tager, og medarbejderne kan derfor have svært ved at være klar til at deltage på et kursus på et bestemt tidspunkt.

En transportvirksomhed har fundet en løsning, hvor medarbejdere kan deltage i danskundervisning (FVU) inden for arbejdstiden. Indtil videre har fem medarbejdere fra virksomheden deltaget i FVU hos det lokale VUC. Der er tale om kurser på en halv dag én gang om ugen. Kurset gennemføres om eftermiddagen, og om formiddagen har chaufførerne enten nogle korte transporter, hvor de kan være sikre på at nå kurset, eller de har opgaver på lagret. Virksomheden er så tilpas stor, at det kan lade sig gøre at røkere rundt på medarbejderne i forhold til opgaver.

Umiddelbart ville virksomheden gerne sende medarbejderne af sted på hele kursusdage; det ville gøre det lettere at planlægge. Men samtidig er de opmærksomme på, at det ikke er optimalt med heldags læse-/skriveundervisning, fordi deltagerne kan 'gå sukkerkolde' og føle sig sat tilbage på den skolebænk, som de har dårlige erfaringer fra.

I forhold til afholdelse af FVU er der gode erfaringer med at tilpasse afholdelsesformen til virksomhed og medarbejdere. FVU-undervisningen kan med fordel gennemføres som halve undervisningsdage 1-2 gange om ugen. Dette kan styrke motivationen for at deltage i FVU.

Det kan også være en idé at gennemføre undervisningen på virksomheden eller i nærheden af virksomheden. Det kan fremme motivationen for at deltage i undervisning såvel blandt medarbejdere som virksomhedens ledelse, hvis kurserne afholdes tæt ved eller på den enkelte virksomhed.

### Uddannelsestilbud lige ved døren øger motivationen

Direkte adspurgt svarer nogle medarbejderne, at det kan være vanskeligt at få tid til at deltage i undervisning uden for arbejdstiden, og at der kan være lang transporttid til den nærmeste uddannelsesinstitution. *”Vi har svært ved at undvære vores medarbejdere i længere tid”* er også et af de udsagn, som skolerne ofte hører, når de henvender sig til virksomheder for at give dem mulighed for at sende deres medarbejdere på FVU.

#### **Mobilt undervisningstilbud giver flere FVU-forløb**

De udfordringer søger en stor FVU-udbyder at tage hånd om ved at rykke ud til arbejdspladserne bl.a. inden for transportbranchen og fortælle om mulighederne for FVU – og tilbyde virksomheden og dens medarbejdere et mobilt og fleksibelt undervisningstilbud.

Skolen har opnået gode erfaringer med det, de kalder Klyngetilbud; tilbud om FVU til en klynge af mindre virksomheder inden for et lokalområde. Skolen råder over en undervisningstrailer, der er indrettet som et mobilt undervisningslokale. Traileren placeres i lokalområdet, og der tilbydes undervisning eksempelvis 3 timer hver mandag eftermiddag til medarbejdere fra lokale virksomheder.

Det giver mulighed for, at der kan deltage få medarbejdere (1-2 medarbejder) fra flere virksomheder på samme kursushold, og at kurset foregår lokalt nær den enkelte virksomhed. Det fremmer motivationen for at deltage i uddannelse, og gør det nemmere for skolen at overbevise virksomheder om at sende deres medarbejdere på kursus.

### **Tilbud om kombinerede AMU-FVU-forløb**

AMU-udbyderen har også mulighed for at tilbyde virksomheder et uddannelsesforløb, hvor FVU kombineres med et fagligt AMU-kursus.

Det kan være aktuelt i situationer, hvor virksomhederne har behov for at styrke medarbejdernes faglige kompetencer inden for et område, og samtidig er opmærksomme på, at nogle af

deres medarbejdere også har vanskeligt ved at læse, skrive og/eller regne.

Skolen kan også aktivt oplyse virksomheder, om de fordele der kan være ved at kombinere AMU med FVU – særligt inden for de områder, hvor skolen har erfaring for, at bestemte grupper af medarbejdere kan have behov for supplerende danskundervisning for at kunne tilegne sig det faglige stof i AMU-undervisningen.



---

Mulighederne for at kombinere et AMU-kursus med FVU til et samlet uddannelsesforløb, kan fremme uddannelsesdeltagelse. Nogle medarbejdere vil bl.a. opleve det som mere 'legalt' at fortælle andre om deres kursusdeltagelse, hvis FVU kombineres med AMU til et samlet uddannelsesforløb. Nogle medarbejdere oplever det som meget tabubelagt at have vanskeligt ved at læse, skrive eller regne, og de synes, det er nemmere at fortælle, at "jeg skal på it-kursus" frem for "jeg skal på danskursus".

#### **FAKTA om kombineret AMU-FVU**

I et kombineret AMU-FVU-forløb får deltagerne både en arbejdsmarkedsuddannelse (AMU) og undervisning i læsning/skrivning eller regning (FVU). Et kombineret forløb består af mindst ét FVU-trin og mindst ét AMU-forløb eller enkeltfag.

FVU-undervisningen tilrettelægges sådan, at den i valg af tema og undervisningsmateriale knytter an til den jobrelaterede AMU-uddannelse.

FVU-delen kan gennemføres før, parallelt med eller efter AMU-kursus. Eksempelvis kan FVU-undervisning gennemføres om formiddagen og AMU-undervisningen om eftermiddagen, FVU den ene dag og AMU den næste. Eller AMU og FVU kan opdeles i moduler og kombineres til et samlet uddannelsesforløb.

Det er vigtigt, at der er koordination og samarbejde omkring planlægning af forløb og ved overlevering mellem underviserne på de enkelte AMU- og FVU-undervisningsdele for at give sammenhæng og progression i forløbet.

Et tæt samspil mellem AMU- og FVU-underviser kan samtidig give mulighed for at koordinere og inddrage eksempler i undervisningen, som tager udgangspunkt i chaufførernes arbejdsliv, og som relaterer sig til det faglige tema i AMU-kurset.

Der er forskel på, hvor mange kursister, der deltager på henholdsvis et FVU- og et AMU-hold. FVU gennemføres for mindre grupper af kursister, mens AMU-kurser ofte gennemføres for større grupper af kursister. Hvis der f.eks. er 18 kursister, kan de alle deltage i den samme AMU-undervisning. Når kursisterne skal deltage i FVU vil de typisk blive fordelt på to hold

AMU-deltagerne vil derfor typisk være fordelt på 2-3 FVU-hold. Det kan være en fordel at samle flere medarbejdere fra samme virksomhed – eller medarbejdere fra flere virksomheder til et kombineret AMU-FVU-forløb. I den forbindelse kan kontakt til virksomhedsnetværk være en god indgang. Sådanne netværk kan f.eks. etableres som resultat af fyraftensmøder for grupper af virksomheder.

## Tilbud om andre muligheder for kombinerede forløb

I forhold til medarbejdere med læse-, skrive- og regneudfordringer har skolen også mulighed for at tilbyde, at 'faglige' AMU-kurser kombineres med AMU-kurser, der har fokus på læsning, skrivning, regning eller sprogundervisning for flygtninge og indvandrere. Disse AMU-kurser kan f.eks. være: 'Faglig læsning og skrivning', 'Faglig regning og matematik' eller 'Dansk som andet-sprog for flygtninge og indvandrere'.

### FAKTA om Faglig læsning og skrivning

Formålet med AMU-målet "Faglig læsning og skrivning" er blandt andet, at deltageren øger sine forudsætninger for at kommunikere skriftligt i såvel jobfunktioner som i de aktuelle faglige uddannelsesforløb.

Alle AMU-lovens målgrupper har adgang til uddannelsen.

Indholdet på forløbene kan eksempelvis omhandle læsestrategier, informationssøgning, fagteksters opbygning eller skriftlig formidling.

### FAKTA om Faglig regning og matematik

Formålet med AMU-målet "Faglig regning og matematik" er at give deltagerne mulighed for at styrke og videreudvikle deres kundskaber inden for regning og faglig matematik.

Målet er at øge deltagerens færdigheder i at anvende relevante metoder og teknikker inden for regning og faglig matematik ved løsning af opgaver i arbejdslivet.

Alle AMU-lovens målgrupper har adgang til forløbet.

Indholdet er eksempelvis de 4 regningsarter og brug af lommeregneren, brøker, areal og rumfang.

## Tilbud om sprogundervisning

Medarbejdere kan have behov for sprogundervisning, måske fordi dansk ikke er deres oprindelige sprog.

Tilbuddet om danskuddannelse kan efter aftale med kommunen gives til udlændinge, der er fyldt 18 år, og som har opholdstilladelse i Danmark. Uddannelsen er gratis for de, der er omfattet af integrationsloven. Der kan afkræves gebyr af selvforsørgende kursister, som ikke er omfattet af integrationsloven.

Sprogundervisning gennemføres ofte på kommunale eller private sprogcentre.

AMU-udbydere kan med fordel indgå samarbejde med sprogcentre, således at de virksomhedsmedarbejdere, der med fordel kan henvises til sprogundervisning, får et tilbud i umiddelbar forlængelse af skolens information og vejledning efter deltagelse i vejledende læsetest for voksne.

#### **FAKTA om sprogundervisning**

Undervisning i dansk som andetsprog skal bidrage til, at voksne udlændinge opnår de nødvendige dansksproglige kompetencer samt viden om kultur- og samfundsforhold, så de kan begå sig i Danmark. Målet er at forbedre deres mulighed for at komme i beskæftigelse og blive i stand til at forsørge sig selv.

Sprogundervisningen er på tre niveauer: Niveau 1 er for personer uden eller med ringe skolebaggrund – niveau 2 er for personer, som har en kort skole- og uddannelsesbaggrund fra hjemlandet – og niveau 3 er for personer, som normalt har en mellemlang eller lang skole- og uddannelsesbaggrund fra hjemlandet.

Hvert niveau afsluttes med en prøve.

## **Tekniske hjælpemidler til læsning og skrivning - på jobbet og i uddannelse**

### **It-baserede hjælpemidler**

Der findes i dag en række it-baserede værktøjer, der kan kompensere for læse- og skrivevanskeligheder både på jobbet og ved deltagelse i uddannelse. Nogle af disse værktøjer gør det muligt at få læst tekst højt, mens andre også gør det muligt at få hjælp til skrivning og stavning gennem ordforslag. Nogle af værktøjerne er gratis, mens andre kræver licens og betaling.

Adgangforalle.dk er et gratis program, der gør det muligt at få læst en tekst på en computer højt. CD-ORD er et eksempel på et læse- og skriveværktøj, der kan installeres på en computer og hjælpe med både oplæsning og skrivning. Værktøjet kan både købes og lejes.

#### **FAKTA om Adgangforalle.dk**

Adgangforalle.dk er et gratis program, der gør det muligt at få en markér- og kopierbar tekst læst højt.

Oplæsningen sker vha. talesyntese, og det kan hjælpe personer med læseproblemer med at tilegne sig tekstbaseret information.

Adgangforalle.dk ejes af IT og Telestyrelsen. Mikro Værkstedet A/S sørger for drift og support. Læs mere på [www.adgangforalle.dk](http://www.adgangforalle.dk).

#### FAKTA om CD-ORD

CD-ORD er et læse- og skrivværktøj med oplæsning af tekst, skærmlæsning, ordforslag og alternative forslag. CD-ORD kan også anvendes som et pædagogisk eller kompenserende redskab i undervisningen.

Programmet CD-ORD er et produkt fra virksomheden Mikro Værkstedet A/S.

Der findes også it-programmer, der kan omsætte tale til tekst. Dette gælder f.eks. programmet Dictus. Dictus er et talegenkendelsesprogram, der giver mulighed for at skrive breve og e-mails ved at omsætte tale til tekst på pc'en. Det eneste der kræves er, at man taler roligt med rekt og tydelig udtale. Talen kan omsættes til tekst i Word, Outlook og andre Windows-programmer. Dictus er udviklet af firmaet Prolog Development Center.

Derudover er der forskellige andre tekniske hjælpemidler som f.eks. en elektronisk pen, der kan skanne og oplæse en kortere tekst, samt håndholdte computere og mobiltelefoner, der kan anvendes til at tage et billede af en tekst, som efterfølgende kan læses op.

Afhængig af de forskellige læse- og skriveudfordringer på den enkelte arbejdsplads, kan ar-

bejdspladsen med fordel benytte sig af et eller flere af de tekniske hjælpemidler.

#### Personlige hjælpemidler

Der er hjælp at hente flere steder for medarbejdere med læse- og skrivevanskeligheder. Når medarbejderne deltager i AMU-kurser, kan skolen gennem et samarbejde med AMU-Hjælpemiddelservice levere læse- og skrivværktøjer i form af en it-rygsæk. It-rygsækken indeholder bl.a. en computer med oplæsnings- og skriveprogrammer, der kan hjælpe deltagerne med at få det bedst mulige udbytte af undervisningen.

#### FAKTA om AMU Hjælpemiddel-service

AMU Hjælpemiddelservice stiller udstyr og hjælpemidler til rådighed for deltagere på AMU-kurser, der har læse- og skrivevanskeligheder.

AMU Hjælpemiddelservice hjælper AMU-udbyderne med at afdække behov for muligheder for udstyr og hjælpemidler. De leverer og opsætter udstyret samt instruerer kursisten i brugen af hjælpemidlet.

Gennem AMU Hjælpemiddelservice kan der f.eks. lånes en it-rygsæk, der indeholder en computer med oplæsnings- og skriveprogrammer m.m.

AMU Hjælpemiddelservice kan kontaktes via Hjælpemiddelinstutttet på tlf. 43 99 33 22



Vær opmærksom på, at det kan tage mellem 1 – 3 dage at rekvirere hjælpemidler fra AMU Hjælpemiddelservice. Det kan derfor være en god ide at afklare behovet for understøttende tekniske hjælpemidler før kursusstart.

Det kommunale jobcenter kan også hjælpe. Personer med store læse- og skrivevanskeligheder, f.eks. ordblinde, kan få økonomisk støtte til en personlig assistent, der kan hjælpe med at løse læse- og skriveopgaver på jobbet og ved uddannelse, eller de kan få økonomisk støtte til leje eller indkøb af tekniske hjælpemidler.

## Evaluerings af læse-, skrive- og regneindsatsen

Det er en god idé, at skolerne systematisk evaluerer indsatsen over for voksne med læse-, skrive- og regnevanskeligheder samt deres samarbejde med virksomhederne og deres medarbejdere.



Det er en god idé, at skolen skaffer sig viden om, hvad der virker i skolens samarbejde med virksomheder om læse-, skrive- og regneindsats. Det kan ske gennem systematisk evaluering af alle led af indsatsen.

Evaluerings kan give viden om, hvilke aktiviteter der giver en effekt og hvorfor – og ikke mindst viden om, hvilke aktiviteter der ikke fik den ønskede effekt. En sådan viden vil give god baggrund for læring både for skolen og virksomheden om, hvordan indsatsen kan forbedres.

Det er vigtigt, at skolen inddrager virksomhedens ledelse og medarbejdere/kursister i evalueringen. Evalueringen kan f.eks. sætte fokus på, hvordan virksomhedens medarbejdere og ledelse har oplevet skolens information om muligheden for at få vurderet de basale færdigheder og efterfølgende at deltage i undervisningsforløb – og hvordan de generelt oplever samspillet og dialogen mellem virksomheden og skolen.

Det er også en god idé, at skolen evaluerer de interne forhold på skolen i forhold til læse-, skrive- og regneindsatsen. Kun sådan kan skolen styrke kompetencerne og beredskabet til et godt samarbejde med virksomheder og deres medarbejdere.



Vær opmærksom på, at skolens evaluering af læse-, skrive- og regneindsats kun har værdi, når den bruges til at iværksætte udviklingstiltag. Det gælder både i forhold til samarbejdet med virksomheder og i forhold til de interne forhold på skolen.

---

## Kompetenceudvikling af lærerne

I forhold til dialogen og samspejlet med virksomheder om medarbejdere/kursister med læse-, skrive- og regneudfordringer, kan det være en god ide, at der også internt på den enkelte skole sættes fokus på de muligheder, der er for at hjælpe disse kursister.

Det er forskelligt, hvordan indsatsen målrettet kursister med læse-, skrive- og regneudfordringer er organiseret på skolerne. På nogle skoler er det enkelte lærere, som varetager indsatsen, mens det på andre er bredere funderet. Det kan dog være en god ide, hvis lærergruppen generelt har viden om de muligheder, der er for at hjælpe kursister med læse-, skrive- og regneudfordringer. Det kan være med til at fremme, at flere kursister informeres om mulighederne, men også at der konkret iværksættes initiativer, som kan hjælpe kursisterne såvel før, som undervejs i et uddannelsesforløb.

Det er vigtigt at sikre kompetenceudvikling af lærere, så de eksempelvis har viden om:

- Vurderingsmetoder - hvordan vurderingen kan gennemføres, hvem der kan gennemføre den, hvad resultaterne af en vurdering kan bruges til, samt andre praktiske og formelle krav ved vurderinger
- FVU, ordblindeundervisning og sprogundervisning - hvem der udbyder og gennemfører

undervisningen samt indhold og krav til undervisning

- Muligheder for supplerende undervisning – både eksterne muligheder og interne på den enkelte skole – og måske har skolen sit eget ord- og regneværksted, læringsværksted el.lign.
- Didaktiske og pædagogiske opmærksomhedspunkter for tilrettelæggelse og gennemførelse af undervisning målrettet medarbejdere og kursister med læse-, skrive- og regneudfordringer
- Tekniske hjælpemidler, som kan anvendes af medarbejdere og kursister med læse-, skrive- og regneudfordringer undervejs i et uddannelsesforløb

AMU-lærere har ofte stor erfaring med at undervise kursister og medarbejdere, som har begrænsede basale færdigheder i dansk og matematik. Der kan dog være behov for konkret viden om, hvordan man eksempelvis 'spotter' kursister med læse-, skrive- og regneudfordringer, og hvordan man såvel i planlægningen, som ved gennemførelsen af et AMU-forløb kan tage højde for de særlige udfordringer, som gør sig gældende for disse kursister. I nogle tilfælde kan der være behov for at kunne trække på kvalificeret hjælp fra lærere, som har en særlig viden

---

på området, eksempelvis FVU-lærere og/eller andre lærere, der er tilknyttet et ord- og regneværksted.

Er der allerede gode erfaringer med læse-, skrive- og regneudfordringer blandt enkelte lærere, vil det være oplagt at sprede disse erfaringer til andre lærergrupper eller fagområder. Konkrete erfaringer med, hvordan der kan tages hånd om disse udfordringer, og om hvad det kan føre til, kan også være nyttige og kan være med til at fremme den direkte anvendelighed i det videre forløb.

AMU-udbyderne kan iværksætte forskellige initiativer for at fremme en styrket fælles viden om muligheder og tiltag målrettet medarbejdere med læse-, skrive- og regneudfordringer. Det kan eksempelvis dreje sig om:

- Generel informationsskrivelse til lærerne om eks. FVU, screening, tilbud fra ord- og regneværksted mv.
- Tema- og dialogmøder for lærerne



Det er en god idé, at skolens lærere får mulighed for selv at afprøve den vejledende læsetest og matematiktest. Det vil klæde dem på til at kunne fortælle kursister om, hvordan testen er opbygget, og hvordan den gennemføres.

Det er væsentligt, at der i tilrettelæggelsen af disse aktiviteter tages højde for, at der kan være såvel holdningsmæssige som videnskabelige barrierer blandt lærerne. Derfor skal initiativerne rette sig mod begge dele.

Gode historier og eksempler på, hvordan forløb har været tilrettelagt, og hvilken effekt de har haft, kan være en måde at påvirke eventuelle holdningsmæssige barrierer hos faglærerne.



Vær opmærksom på, at det for nogle lærere kan være forbundet med tabu at tale om læse-, skrive- og regnevanskeligheder.

Desuden kan nogle lærere have holdningsmæssige barrierer – måske fordi de mangler viden om mulighederne for at afhjælpe læse-, skrive- og regnevanskeligheder.

---

### **Nyttige rapporter om læse-, skrive- og regneindsats**

*AMU-udbydernes indsats over for kursister med læse- og skrivevanskeligheder – rapport om en analyse gennemført inden for EPOS' uddannelsesområde.*

Mette Nørholm, Teknologisk Institut og Lizzie Mærsk Nielsen, Mærsk Nielsen HR, januar 2008.

*Arbejdsmarkedsuddannelser – også for personer med læse-, skrive- og regnevanskeligheder. Et TUP-projekt med deltagelse af tre efteruddannelsesudvalg og fire skoler.*

Mette Nørholm og Lizzie Mærsk Nielsen. Teknologisk Institut og Mærsk Nielsen HR, 2007.

*Vejledning om FVU og kombinerede AMU-FVU-forløb på erhvervsrettede uddannelsesinstitutioner.*

Undervisningsministeriet. November 2007.

*Ord- og regneværksteder – erfaringer og idéer fra erhvervsrettet voksen- og efteruddannelse.*

Susan Møller. Undervisningsministeriets temahæfteserie nr. 6 - 2009

*Forsøg med ord- og regneværksteder*

Slutevalueringsrapport. Danmarks Evalueringsinstitut, 2009